

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет корекційної та соціальної педагогіки і психології
Кафедра психолого-медико-педагогічних основ корекційної роботи

Дипломна робота
магістра

з теми «**ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУ**»

”

Виконала:
студентка KorOb1-M119z групи
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Соколовська Алла Володимирівна

Керівник:
Рудзевич І.Л.,
кандидат психологічних наук, доцент

Рецензент:
Левицький В.Е.,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
логопедії та спеціальних методик

Кам'янець-Подільський 2020 року

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	
1.1. Стан проблеми формування екологічної культури у молодших школярів.....	7
1.2. Особливості формування екологічної культури у молодших школярів з порушеннями інтелекту.....	
Висновки до першого розділу	
РОЗДІЛ 2. ОБГРУНТУВАННЯ ТА АНАЛІЗ МЕТОДИКИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУ	
2.1 Обґрунтування методики вивчення екологічної культури у молодших школярів з порушеннями інтелекту	
2.2. Аналіз результатів констатувального етапу дослідження.....	
Висновки до другого розділу.....	
РОЗДІЛ 3 ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУ	
3.1. Педагогічне забезпечення процесу формування екологічної культури у молодших школярів з порушеннями інтелекту	
3.2. Методичні рекомендації з формування екологічної культури у молодших школярів з порушеннями інтелекту	
Висновки до третього розділу.....	
ВИСНОВОК	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	

ВСТУП

Актуальність дослідження. В останнє десятиріччя в багатьох країнах світу, в тому числі і в Україні, велика увага приділяється проблемі формування екологічної культури особистості підрастаючого покоління. Розробляються нові наукові концепції, приймаються нормативні документи, в яких відображено значення екологічної культури, виховання та освіти, необхідність забезпечення безперервності даного процесу в різних освітніх установах. В Україні вживаються заходи щодо включення екологічної освіти в число обов'язкових навчальних предметів освітніх установ системи загальної і спеціальної освіти, передбачаючи розробку відповідних державних освітніх стандартів і навчально-методичних посібників.

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває необхідність забезпечення учнів з порушеннями інтелекту базовими екологічними знаннями, вміннями і навичками, необхідними для усвідомленого поведінки в навколишньому середовищі, однак теоретичні та прикладні аспекти даної проблеми в спеціальній педагогіці розроблені недостатньо.

Питання екологічної вихованості молодших школярів висвітлені в багатьох працях за відповідними напрямками, зокрема: структура, зміст та етапи екологічного виховання молодших школярів з типовим розвитком (В. Ігоніна, С. Клименко, О. Король, Н. Лисенко, Е. Писарчук); особливості, сутність та характеристика екологічних питань (О. Пустовойтова, Л. Харламова); методика екологічної вихованості молодших школярів з типовим розвитком (В. Байбара, В. Гайнушіна, А. Захлебний, І. Суравегіна); теоретико-методологічні аспекти екологічного виховання (В. Крисаченко, В. Мінаєш); психолого-педагогічне забезпечення формування екологічної вихованості молодших школярів (В. Байбара, А. Захлебний, Г. Ковальчук).

Розглянута і достатня кількість наукових праць з проблеми екологічної освіти та виховання молодших школярів з типовим розвитком. На відміну до дітей з порушеннями інтелектуального розвитку В. Воронкова, О.

Вержиховська, Г. Дульнев, І. Єременко, С. Миронова, В. Синьов, Л. Стожок, А. Ульянова розглядають проблему за напрямками сутності, змісту, методів, засобів та прийомів екологічного виховання. Дослідженням питання екологічної вихованості в корекційній педагогіці займались В. Воронкова, О. Вержиховська, Г. Дульнев, І. Єременко, В. Мачіхіна, С. Миронова, В. Худенко. На їх думку, екологічне виховання молодших школярів з порушеннями інтелектуального розвитку дозволяє сформувати екологічну культуру у молодших школярів з порушеннями.

Водночас, недосконалість розвитку екологічної освіти молодших школярів з порушеннями інтелекту свідчать про необхідність спеціально організованого виховання дітей цієї категорії, що зумовило вибір теми дипломної роботи магістра **«Формування основ екологічної культури у молодших школярів з порушеннями інтелекту»**.

Мета дослідження: виявити і обґрунтувати науково-теоретичні та педагогічні умови процесу формування екологічної культури в спеціальних школах і розробити методичну систему заходів, спрямованих на підвищення ефективності даного процесу.

Об'єкт дослідження: процес формування основ екологічної культури в учнів з порушеннями інтелекту молодшого шкільного віку.

Предмет дослідження: педагогічні умови формування основ екологічної культури в молодших класах спеціальних шкіл.

Гіпотеза дослідження: для підвищення ефективності процесу формування екологічної культури в молодших класах спеціальних шкіл необхідні наступні умови: забезпечення безперервності процесу формування екологічної культури протягом усього періоду навчання в школі як під час уроків, так і в позаурочній діяльності; включення учнів з порушеннями інтелекту в екологічну діяльність шляхом оптимального поєднання різноманітних форм і методів роботи; реалізація міжпредметних зв'язків у процесі екологічної освіти та виховання;

Відповідно до мети було визначено наступні **завдання:**

1. Охарактеризувати стан проблеми, ступінь її вивченості у психолого-педагогічній літературі.

2. Вивчити і проаналізувати стан процесу формування екологічної культури в спеціальних школах.

3. Визначити педагогічні умови, що сприяють оптимізації процесу формування екологічної культури в навчально-виховному процесі спеціальних шкіл.

Методи дослідження. Для розв'язання окреслених завдань використовувався комплекс взаємопов'язаних методів, зокрема: теоретичний аналіз літературних джерел з проблеми дослідження, анкетування, педагогічне спостереження, констатуючий і навчальний педагогічні експерименти, узагальнення власного досвіду роботи, інтерпретаційний метод якісного аналізу результатів дослідження, математико-статистичний метод при визначенні якісно-кількісної оцінки отриманих експериментальних даних.

Експериментальна база дослідження. Криворізький багатoproфільний навчально-реабілітаційний центр «Натхнення» Дніпропетровської обласної ради.

Теоретична значущість. полягає у поглибленні знань про екологічне виховання молодших школярів з типовим розвитком та з порушеннями інтелекту.

Практичне значення полягає у виявленні особливостей екологічного розвитку молодших школярів з порушеннями інтелекту та розробці педагогічних умов, що сприяють оптимізації процесу формування екологічної культури в навчально-виховному процесі спеціальних шкіл.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дипломної роботи магістра обговорювались на студентській науково-практичній конференції в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.

Публікації: Робота висвітлена у статті «Теоретико-практичні основи

екологічної культури у молодших школярів з порушеннями інтелекту».

Структура роботи: робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: навч. пос. 2-ге вид. К.: Веселка, 1998. 334 с.

2. Барановський В.А. Екологічна ситуація в Україні. Зелений світ, 1995. №8. С. 17-19.
3. Василевська В.Я. Понимание учебного материала учениками вспомогательной школы. М.:Просвещение, 1990. 166 с.
4. Вержиховська О.М. Теорія і спеціальна методика виховання дітей особливостями інтелектуального розвитку: навчально-методичний посібник Кам'янець-Подільський ТОВ «Друк-Сервіс», 2013. 372 с.
5. Волкова А.С. Екологічне виховання школярів. К.: Знання, 1985. 48 с.
6. Воронкова В.В. Основные направления повышения эффективности урока во вспомогательной школе. Дефектология. 1981. №2. С.7-9.
7. Воспитание и обучение детей во вспомогательной школе / под ред. В.В. Воронковой. М.: Школа-Пресс, 1994. 154 с.
8. Воспитательная работа во вспомогательной школе: пособие для учителей и воспитателей / под ред. В.Ф. Мачихиной. М.: Просвещение, 1985. 327 с.
9. Выготский Л.С. Избранные произведения. М.: Просвещение, 1984. Т.5. 368 с.
10. Гайнушина В. Виноват ли учитель?: [об экол. воспит. школьников] Природа и человек. 2000. № 9. С. 12-13.
11. Голева А.І. Методичні основи екологічного навчання і виховання Біологія в школі. 2001. № 2. С. 31-35.
12. Дедю И.И. Экологический энциклопедический словарь. К.: Освіта, 1999. 408с.
13. Дерев'яненко В.О. Екологічне виховання учнів. Початкова школа. 1989. №11. С. 27-30.
14. Дети с отклонениями в развитии / под ред. М.С. Певзнер. М.: Просвещение, 1995. 112 с.
15. Дульнев Г.М. Учебно-воспитательная работа во вспомагательной школе. М.: Просвещение, 1991. 180 с.

16. Екологічне виховання учнів допоміжної школи / упоряд. Л.С. Стожок К.: РУМК, 1991. 180 с.
17. Экологическое и эстетическое воспитание школьников / под ред. А.П. Печко. М.: Педагогика, 1994. 135 с.
18. Єременко І.Г. Навчання учнів допоміжної школи користуватися знаннями й уміннями. К.: Радянська школа, 1991.136с.
19. Жесткова Н.С. Состояния экологического воспитание учащихся младшего школьного возраста. Начальная школа. 1989. №10. С. 78-81.
20. Занков О.В. Избранные педагогические труды. М.: Педагогика, 1990. 424 с.
21. Захлебный А.Н. Экологическое образование школьников во внеклассной работе. М.: Просвещение, 1984. 160 с.
22. Зверев І.Д. Екологічна освіта школярів. М.: Педагогіка, 1983. 96с.
23. Зверев И.Д. Экология в школьном обучении: новый аспект образования. М.: Просвещение, 1980. 153 с.
24. Иванова А.Л. Обучаемость как принцип оценки умственного развития детей. М.: Просвещение, 1996. 94 с.
25. Ігоніна В.І. Екологічне виховання молодших школярів. Початкова школа. 1996. №4. 127 с.
26. Капустин А.И. Формирование понятий у учащихся на основе чувственного и рационального познания. Славянск: Славянск, 1982. 120 с.
27. Коломинский Я.Л. Развитие личности учащихся вспомогательной школы. К.: Освіта, 1988. 176 с.
28. Корекційна спрямованість уроків природознавства в третьому класі допоміжної школи. Методичні рекомендації для вчителів допоміжної школи / упоряд. Л. С. Стожок. К.: РКМК, 1995.120 с.
29. Коррекционная педагогика. Основы обучения и воспитания детей с отклонениями в развитии / под ред. Б.П. Пузанова. М.: Академия, 1998. 144с.

30. Кузнецов А. Нетрадиційні форми діяльності у позакласній роботі з розумово відсталими учнями. Дефектологія. 1998. №4 С. 27-29.
31. Липа В.А. Основы коррекционной педагогики: учебное пособие. Донецк: Лебидь, 2002. 327 с.
32. Липа В.А. Психологические основы педагогической коррекции 2-е изд., перераб. и дополн. Славянск: Передприниматель Маторин Б.И., 2012. 386 с.
33. Луценко В.С. Некоторые приемы организации самостоятельной деятельности учащихся вспомогательной школы в процессе сообщения словесной информации . Дефектология. 1981. №6. С.3-7.
34. Матвеева М.П. Корекційна робота в системі освіти дітей з вадами розумового розвитку: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний університет, 2005. 164 с.
35. Миронова С. П. Олігофренопедагогіка. Компактний навчальний курс: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський Державний університет, ред-но вид. від., 2008. 204 с.
36. Пакулова Р.М. Методика преподавания природоведения. М.: Просвещение, 1990. 187 с.
37. Петрова В.Г. Обучение учащихся 1-4 классов вспомогательной школы. М.: Просвещение, 1978. 205 с.
38. Пороцкая Т.И. Работа воспитателя вспомогательной школы: Кн. для воспитателя. М.: Просвещение, 1984. 176 с.
39. Програми для 2-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. в 2 ч. К.: Неопалима купина, 2006. 336 с.
40. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника. М.: Просвещение, 1986. 192 с.
41. Сак Т.В. До вивчення природознавства у класах інтенсивної педагогічної корекції. Дефектологія. 1999. №1. С. 28-33.
42. Синьов В.М. Корекційна робота на уроках природознавства та географії в допоміжній школі. К.: Освіта, 1977. 213 с.

43. Синьов В.М. Психологія розумово відсталого дитини: підручник. К.: Знання, 2008. 359 с.
44. Смирнова А.Н. Коррекционно-воспитательная работа учителя вспомогательной школы. М.: Просвещение, 1982. 189 с.
45. Смоляк О.С. Народна творчість у шкільну практику. Початкова школа. 1989. №3. С. 2-8.
46. Співак Л.А. Корекційна роль природознавства в навчанні та вихованні дітей з обмеженими можливостями. Дефектологія. 1999. №1. С. 53-56.
47. Стадненко Н.М. Особенности мышления учащихся вспомогательной школы. Киев: Радянська школа, 1980. 144 с.
48. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах. К.: Радянська школа, 1976. Т.1. С. 43-45.
49. Ульянова А.В. Методичні рекомендації по плануванню предметних уроків в третьому класі допоміжної школи. К.: Вища школа, 1999. 174 с.
50. Усвайська А.В. Изучение природы в младших классах вспомогательной школы. Методические рекомендации для студентов дефектологических факультетов педагогических институтов. М.: Просвещение, 1988. 108 с.
51. Усова А.В. Формирование у школьников научных понятий в процессе обучения. М.: Педагогика, 1986. 176 с.
52. Уфимцева Л.П. Игровые задания по коррекции и развитию познавательных процессов у учащихся с нарушением интеллекта Воспитание и обучение детей с нарушениями развития, 2003. № 6. С. 39-54.
53. Формирование положительного отношения к учебно-трудовой деятельности у учащихся вспомогательной школы / под ред. Стадненко Н. К.: Радянська школа, 1982 119 с.
54. Хохліна О.П. Усвідомлення учбової діяльності в розумово відсталих школярів. Дефектологія. 1997. №2. С.7-9.

55. Худенко В.П. Наглядные методы на уроках естествознания во вспомогательной школе. Дефектология. 1990. №1. С. 35-37.

56. Шевченко С.Г. Наблюдение в природе с целью активизации познавательной деятельности и развития речи младших школьников с задержкой психического развития. Дефектология. 1986. № 3. С. 14-19.

57. Шиф Ж.И. Психологические вопросы во вспомогательной школе. М.: Педагогика, 1982. 150 с.

58. Ягодковский К.П. Вопросы общей методике естествознания. М.: Просвещение, 1984. 201 с.

59. Ягодковский К.П. Элементы естествознания для вспомогательной школы. К.: Радянська школа, 1988. 195 с.

60. Эльконин Д.Б. Психология обучения младшего школьника. М.: Знание, 1984. 64 с.